

КАЛІ Ё СЭРЦЫ ТОЛЬКІ БУНТ, ТО ШТО МЫ ПАБУДУЕМ?

Мае субсідзіі — дырэктар кінастудыі «Беларусьфільм» Уладзімір Яфімавіч ГАРБАЧОУ і галоўны рэдактар сцэнарнай калегі кінастудыі Віктар Апанасавіч КАЗЬКО — не хаваюць сваёй занепакоенасці станам, у якім апынулася наша кінамастацтва. Здавалася б, з аб'яўленнем дзяржаўнай незалежнасці ў рэспубліцы будучы створаны і больш спрыяльныя магчымасці для паяўлення адметных нацыянальных фільмаў. Але гэтага пакуль што не адбылося. Між тым, вялікую справу адраджэння нельга ўзяць без актыўнага ўдзелу такога магутнага па ўплыву і самага масавага фактара, як кіно. У чым жа справа?

У. ГАРБАЧОУ: Ведаеце, мы так выхаваны, што пасля прыняцця якога-небудзь урадавага рашэння ці паставы чакваем імгненнага змянення сітуацыі ў лепшы бок. Але ж так не бывае. Тое ці іншае рашэнне, закон толькі ствараюць умовы для гэтага. І то не адразу. Праба захаваць рухавік і брацца за работу. Штодзённую, карпатлівую, для многіх нябачную. Калі гаварыць пра адраджэнні, культуры, традыцыі, мовы і ролю ў гэтай справе кіно, то тут я бачу некалькі паралельных патокаў, кожны з якіх у дзейнасці на агульным вынік. Скажам, каб пастрыць адраджэнню беларускай мовы, кіно само павінна загаварыць па-беларуску.

В. КАЗЬКО: Гэта як прыклад. А сутнасць у тым, што калі мы хочам адчуваць сябе зольнымі (я звужаю сэнс слоў паэта) «звыш свай пачынае па-нашаму», то кіно павінна быць глыбока нацыянальным па духу. Са сваёй філасофіяй, якая ўбывае ў сябе лепшыя рысы характару народа, стыль яго жыцця, усё тое, што робіць нас нашымі, беларусамі. Але боюся, што да такога часу яшчэ вельмі і вельмі далёка. У нас моцна сядзіць такая хвароба падражальнасці. То на Маскву моляцца, то як у Парыжы хочацца.

а можа, наўра верыў, што на кіно зробіць вялікі капітал. Карацей, знайсці сродкі на пастановку фільма было не цяжка. Вывад зробіў такі: тагачасная сітуацыя спрыяла кінамастацтву. У фінансавым плане.

Але раптам усё памянялася. Саюз разваліўся, а з ім і Дзяржкіно СССР. Кашалек аказаўся пустым. Цяпер кінастудыі дапамагаць магла толькі сама Беларусь. І рэспубліка не кінула кінамастацтва на волю пакуль даўка рынку. На сёлетні год, напрыклад, дзяржава выдаткавала трыццаць два мільёны рублёў. Два гады назад гэта былі яшчэ грошы, а зараз — слёзы. Каб зрабіць адзін фільм, трэба 10—12 мільёнаў. Скарачэнне вытворчасці прымусіла студыі «Кадр», «Дыялог» і імя Тарыча зноў аб'яднацца ў адзіны калектыў. Каб выжыць, каб захаваць тое, што набыта беларускім кіно за дзесяцігоддзі.

Незалежным студыям таксама нялёгка. Створаныя ім фільмы капіталу не прынеслі, спонсары разбегліся. Узяць крэдыт у банку пад уласную гэнэральную ідэю? Шалёныя працы. Ды і рызыка вялікая: ці атрымаецца фільм такім жа гэнэральным, як ідэя, і ці купіць яго кінапракат. І вось тут...

КАР: Пачынаеца бойка. Як я разумею, за дзяржаўнага грошы. За тым 32 мільёны, якія рэспубліка выдзеліла кінастудыі «Беларусьфільм». Але ж гэта натуральна, усё хочучы есці і залежнасці, і незалежнасці.

В. КАЗЬКО: Натуральна тое, што хочучы есці ўсе, але неацэніваючы, калі, як казаў Райкін, твой кусок хлеба на твой кусок мяса, а ў мяне булбарод. З усеагульным сутэлітэтам, аж да крайняй хаты.

у нас усіх логіка стала неактыўна. Незалежны ад дзяржаўных структур студыі прэтэндуюць на дзяржаўныя грошы. Вам не здаецца, што гэта нейкі нонсенс? Але Бог з ім, гэтымі грошамі. Справа ў рэшце рэшт не ў іх. Але за гэты патрабаваннем стаіць смерць такога ўнікальнага калектыву, як «Беларусьфільм», а з ім, упушчэнні і ўсёго нацыянальнага кінамастацтва.

КАР: Прабачце, а ён ёсць, нацыянальны кінамастацтва?

В. КАЗЬКО: Пытанне, як некаторым можа здацца, далёка не рэтарычнае. Па канчатковаму выніку па тым, што бачыцца глядацка, па фільмах, беларускае кіно беларускае не з'яўляецца. І стаць такім, мне здаецца, яно можа сёння не пачае. У нас задымлена і задымлена карціны па творох Пушкіна, Тургенева, Пякуля, Бялова і іншых аўтараў. У гэтым нічога дрэннага няма, але калі з дзесяці фільмаў 8—9 менш за тых, то ці мае мы права гаварыць пра беларускае кіно? Мы прышлі да таго, што не памятаем свайго аблічча, свайго мовы, свайго нацыянальнасці. І ўжо не здзіўляемся гэтаму. А здзіўляцца трэба. Таму, напрыклад, што амаль два гады не выходзіла ні сінжарыста, ні рэжысёра, ні спонсара, якія б узяліся за эрыганізацыю «Споўнедзі» Ларыса Генюша. А матэрыял, значыць, багаты. Тут і меладрама, і дэтэктыў, і гісторыя разбурэння і знішчэння сталінізма нашай інтэлігенцыі. Гэта да пытання аб нацыянальным кінамастацтве.

Але існуе ў ім і другі бок. Нацыянальнае кіно няма, а нацыянальныя кадры ў нашай, скажам так, кінавываўнасці ёсць. Гэта ўнікальныя спецыялісты, вакол якіх групуецца

вучні, школы, напярмкі, усё лепшае ў кінамастацтве.

КАР: Віктар Апанасавіч, я ведаю вас як цікавага, парадкаснага пражанца, але іншы раз парадоксы патрабуюць тлумачэння. Нацыянальнае кіно няма, а прафесіянальны нацыянальны кадры ёсць? Так? І гэта пры тым, што на кінастудыі «Беларусьфільм» калегі жартам рэкамендуюць рэжысёраў так: краінадаўца разліва, адзаска, новабіскага... Няма толькі беларускага. А, як кажуць, у кожным жарце ёсць доля ісціны.

В. КАЗЬКО: Не хачу прынізіць ролю рэжысёра, яна першая ў стварэнні фільма як мастацкага твора. Але, аддаючы яму першынства, я не ставіў бы ў апошні рад і працу дзесяткаў і дзесяткаў іншых людзей — дэкаратараў, касцюмераў, грэмажы, майстроў святла, аранжыроў, пэйнэраў, мастакоў. Без іх не адбудзецца ніякі фільм. У сваёй прафесіі ім змяняюцца. І калі я гаварыў пра высокапрафесіянальны нацыянальны кадры кіно, я меў на ўвазе менавіта іх. Зараз усё яны працуюць па студыі «Беларусьфільм». Гэта амаль 1.500 чалавек.

У. ГАРБАЧОУ: Вось таму, калі мы чым пачынаем незалежнае «Дзе цяпер людзі, якія стваралі калісьці сваёй «Беларусьфільм»? Дзе рэжысёры Рабараў, Нікіфарав, Пташук, Белаўска, Карпаў-малодшы, адзак мы ведаем, але разумею, што размова ідзе не пра дзяржаўнае, а пра дзяржаўнае і «Беларусьфільм».

А калі дакладней, то ліквідуючы студыі. Так, мы маніалясты, у нас тэхніка, павольны, транспарт, мноства цахаў і службаў, без якіх немагчыма кінавываўнасць. І калі

мы сёння не захаваем ўнікальны дамарослы спецыялістаў, не забяспечым іх работай, развалім «Беларусьфільм», то, яны, канешне, з'ядуць, а заўтра мы будзем шукаць не толькі рэжысёраў адзаскага разліва, а і прэмажы, касцюмераў і іншых. Ці стане пасля гэтага беларускае кіно нацыянальным па духу? Сумняваюся.

В. КАЗЬКО: Калі ў сэрцы толькі бунт, то што мы пабудуем? Зараз няма цэнзараў ні маскоўскіх, ні мясцовых, няма творчасці зацэпана. Хачелася б верыць, што гэта часова, што ідзе нейкае збярэнне сіл.

КАР: Падзялюся вяшчу веру, але не дае спакою яна думка. Студыя «Беларусьфільм» разам з усімі астатнімі незалежнымі студыямі ў лепшым выпадку зробіць 15—20 фільмаў у год. Нават калі яны будуць вельмі таленавітымі, калі іх прыме глядацкі, ці не «задушаць» іх імпартаўны чарнуха і лярнаграфія, фільмы жахаў і забойстваў, да якіх такі ахоўны кінапракат. Вось вам і ўся наша беларуская, нацыянальная характар, нацыянальнасць ідэя.

А калі да гэтага дадаць чыста суб'ектыўнае — я не памяню ніводнага нашага фільма, які б зрабіў фурор у межах былога Саюза, — то мая вера ў светлае будучыню нашага кіно з'яўляецца пераважна пэсімістычнай адценнем.

У. ГАРБАЧОУ: А я ўпэўнены, што шукаць нам сваё аблічча трэба толькі на шляхах нацыянальнага кіно. Гэтую рэспубліку Прыбалтыкі ішлі ме навіта такім шляхам, і іх кіно не збываецца з рускіх і ўзбекскіх. Вось таму ў Беларусі калі акадэміі мастацтваў адрывае мастацтва першых курсавых прыходзяць на кінастудыю

«Беларусьфільм», дыкуюць яе паветрам, знаёміцца з людзьмі, сябе паказваюць. Гэта і ёсць будучыня нашага нацыянальнага кіно.

КАР: Дазвольце па аднаму асабістаму пытанню. Віктар Апанасавіч, вы вядомы пісьменнік, вашы кнігі друкаваліся за мяжой, па іх здымаліся фільмы. Вы, мяне здаецца, чыста кабіністы пісьменнік, які не любіць ніякіх боек, вялікіх сходаў-зборняў і рэйтінгаў — галоўны рэдактар сцэнарнай калегі. Гэта ж не месца, а пекла. Навошта? Стаміліся пісаць? З працы, працы, прабачэння, цяжка? Ці каб быць бліжэй да здымаў фільма па вашаму сцэнарыю?

В. КАЗЬКО: Тут ласна вельмі добра. А калі сур'ёзна, то ўжо не адзін раз пакадаваў, але чалавек я ўпарты: узяўся — цягну, колькі ёсць сіл.

У. ГАРБАЧОУ: Адрокну секрэт. Мы доўга ўгаворвалі, Радумені: Віктар Апанасавіч з яго спакійным, ураўнаважанным характарам, які да гэтага не быў аязаны з кіно па пасадае, той чалавек, які дэмажыда ў пярэды для ўсіх час пацягваецца на сябе адкрытымі вачыма. Дарэчы, не гэтай пасадае калісьці працаваў пазт Аркадз Куляшоў і ў калектыве з уладчынства ўспамінаючы яго.

КАР: Уладзімір Яфімавіч, я ведаю, вы працавалі ў Сібіры, на Украіне, узначальвалі Іллінскую кінастудыю, а так добра размаўляеце па-беларуску. Дык якая ж вы талі «разліваў»?

У. ГАРБАЧОУ: Магілёўскага. **КАР:** Не крываўліце, калі ласка. У мяне работа такая — задаваць непрыемныя пытанні. Паспяху вам!

Гутарыў Міхал МІХАЕВІЧ.

ЗЕМЛЯКІ З-ЗА АКІЯНА

Васіль МЕЛЬЯНОВІЧ, амерыканскі бізнесмен, сёння ў Мінску пабывае па справах сваёй фірмы ў Мінску. Каля двух тыдняў ён напружана працаваў, ездзіў па Беларусі, сустракаўся з нашымі парламентарыямі, адказнымі работнікамі, кіруючымі прадпрыемстваў, творчай інтэлігенцыяй. Пад канец свайго візіту ён загідуў да нас інтэраў.

— Спадар Мельяновіч, мяркуючы па прозвішчу, а таксама па гаворцы, я магу меркаваць, што вы беларус. Напэўна, не памылка?

— Я, Васіль Мельяновіч, — самы тым што ні ёсць справядлівы беларус, сын кулака Пятра Мельяновіча з вёскі Азярына, што непадалёк ад Луізіяна. Прыехаў сюды, на сваю Бацькаўшчыну, як прадстаўнік амерыканскай фірмы, якая мае намер распачаць на Беларусі свой бізнес. Фірма мяркую таксама адкрыць тут сваю галоўную кватэру. Для амерыканскага бізнесу Беларусь вельмі прыцягальная. Ёе цікавіцца прадпрыемствы з захаду Амерыкі. Але Беларусь для іх зусім неведомая краіна. Яны не ўяўляюць, у чым вы маеце патрэбу, што вам прапанаваць, што тут можна набыць. Так што я буду дапамагаць амерыканскім бізнесменам у наладжванні дзелавых кантактаў.

З другога боку, я мяркую адкрыць у Мінску ўласную фірму — беларуска-амерыканскую інфармацыйную службу. Хачу праз гэту фірму дапамагаць беларусам асвойваць азы бізнесу, менеджэрскага. Збіраюся прысвятнаць тэму, каб маладыя прадпрыемствы змаглі паехаць паўчыцца ў Амерыку, набыць практычны вопыт, а таксама наладзіць тут лекцыі, дзе выкладаць для маладых, якія збіраюцца сур'ёзна заняцца бізнесам.

— Напэўна, для ажыццяўлення вашых планаў існуе заада тымат праблем?

— Справа ў тым, што законы нашай не гарантаюць праваў уласніка. Каб заходзіць капітал сюды прыйшоў, яму неабходна гарантыя, што людзі будуць мець заробаток, могуць вывозіць яго за граніцу, што замяжыны бізнесмены будуць гаспадарамі купленых ім будынкаў. Ваш парламент слаба рухаецца ўперад. Усе рэспублікі былога СССР, а таксама краіны былога сацыялістычнага блоку, пайшлі ўперад, а Беларусь адстае. Расія, напрыклад, заваліла Амерыку студэнтамі, менеджэрамі, бізнесменамі. Іх пошука. Для іх распрацаваны праграмы нашых універсітэтаў. Яны паспяховыя вучанцы. А з Беларусі, як мне стала вядома, усё гэта студэнты. Хіба ўлада няма цікавасці вучыцца людзей? Чаму дзяржаўныя людзі не думалі пра будучыню? Заўтра можа быць вельмі дрэнна на Беларусі, бо ямялі не аддаецца людзям, маюцца не прадацца і не перадацца. Тут усё яшчэ дзяржаўнае. Няма ніякіх прыватных бізнесаў. І гэта бачыць нашы прадпрыемствы, якія хацелі б уласці ў эканоміку Беларусі свой капітал, але яны лічаць за лепшае мець лепшае бізнес да бізнесу, а не бізнес да дзяржавы.

— А хто вы па спецыяльнасці?

— Мая вышэйшая асвета — у менеджэры. Я доўгі час працаваў інжынерам-механікам, пасля менеджэрам. Восем год я выкладаў курсы па менеджэ-

рэнцыі з м. мелі. Яны ішчы ў страху жыццё, не давяраюць перамянам. Я з гонарам раскажыце пэцкам, што Беларусь сваё пасольства ў Амерыцы ўжо мае. А яны мне адно: «Васілька, а мы ж не ведаем». Нічога не ведаюць гэтыя няшчасныя, забітыя людзі. Нават тое, што жыццё ў вельміспэцыйнай для здароўя зоне, у якую ператварылася Палессе пачынае Чарнобыля.

— Спадар Мельяновіч, па вашых словах я разумею, што ваша сям'я моцна націрпела ад навага ўлады. Вы ж, напэўна, ледзеце, іх, дакуючы прапагандае, само слова «кулак» асаціравалася ў свядомасці некалькіх пакаленняў сваеціх з дабразых з вобразам жорсткага эксплуатацара, крывамока, ворага народа. Але ж

Калі сказаць шчыра, то мы, беларускія эмігранты, якія муслі па палітычных матывах пакінуць Беларусь, меркавалі, што ўсё беларускае на Беларусі загінула. Але, як я пяр

став у амерыканскіх каледжах і універсітэтах. Таму, як спецыяліст, я можа быць, бачу Беларусь зусім іншым вачыма, чым беларусы з літаратурных, мастацкіх колаў нашай эміграцыі.

— Ці думалі вы, што ў такой сістэме, у якой мы тут кінавалі, нешта беларускае можа захавацца?

— Калі сказаць шчыра, то мы, беларускія эмігранты, якія муслі па палітычных матывах пакінуць Беларусь, меркавалі, што ўсё беларускае на Беларусі загінула. Але, як я пяр

став у амерыканскіх каледжах і універсітэтах. Таму, як спецыяліст, я можа быць, бачу Беларусь зусім іншым вачыма, чым беларусы з літаратурных, мастацкіх колаў нашай эміграцыі.

— А ці ездзілі вы ў сваю Азярыну? Якое засталося ўражанне?

— Цяжкое. Дарэчы, у мінулы свой прыезд у 1988 годзе, калі я быў у Мінску з амерыканскай выстаўкай, мне было адмоўлена ў магчымасці пабываць у роднай вёсцы. Ну, а ў гэты раз праблем не было. Прыехаў і ў Азярыну, паглядзеў, як жыўць людзі, і страх мяне ўзяў, у якім заняпадзе ўсё. У вёсцы ў нас была вялікая хата — дык цяперка ў ёй школа. Другую хату, дзе размяшчалася малаверня, — развалілі, штотда будоўляюць, а трэцяя хата малая была — у ёй майго брата жыў. Става яна, як памятка, сярэд лесу, а любі малым гуляць там. Снеду не засталася. Усе хаткі ў вёсцы пагіблі, усю прагу мураваных дамоў ёсць. У некаторых вокны забітыя, дзверы закладзеныя. Кажуць, што ў іх ніхто не жыў.

Людзі, малалезныя за мяне на 20 год, выглядаюць зусім немалымі, спрадзаванымі. Гэта паказвае, што яны цяжкое жыццё мелі.

Паехаў на рэчку, дзе я некалі малым гуляў. Дно, памятаю, было бачна, вадыра, як жабы ўсплываюць. А шпер там нейка брудная кавяда. Магілі ж дзеда і сваёй дэль адшукваці. Пытаюся ў дэтак, яны пярэбаўлілі — чаму не глядзеці родныя магілы? Тыя кажучы, што быццам баіліся даглядаць магілы «ворагаў народа», бо не

прыемнасці б мелі. Яны ішчы ў страху жыццё, не давяраюць перамянам. Я з гонарам раскажыце пэцкам, што Беларусь сваё пасольства ў Амерыцы ўжо мае. А яны мне адно: «Васілька, а мы ж не ведаем». Нічога не ведаюць гэтыя няшчасныя, забітыя людзі. Нават тое, што жыццё ў вельміспэцыйнай для здароўя зоне, у якую ператварылася Палессе пачынае Чарнобыля.

— Спадар Мельяновіч, па вашых словах я разумею, што ваша сям'я моцна націрпела ад навага ўлады. Вы ж, напэўна, ледзеце, іх, дакуючы прапагандае, само слова «кулак» асаціравалася ў свядомасці некалькіх пакаленняў сваеціх з дабразых з вобразам жорсткага эксплуатацара, крывамока, ворага народа. Але ж

Калі сказаць шчыра, то мы, беларускія эмігранты, якія муслі па палітычных матывах пакінуць Беларусь, меркавалі, што ўсё беларускае на Беларусі загінула. Але, як я пяр

став у амерыканскіх каледжах і універсітэтах. Таму, як спецыяліст, я можа быць, бачу Беларусь зусім іншым вачыма, чым беларусы з літаратурных, мастацкіх колаў нашай эміграцыі.

— Ці думалі вы, што ў такой сістэме, у якой мы тут кінавалі, нешта беларускае можа захавацца?

— Калі сказаць шчыра, то мы, беларускія эмігранты, якія муслі па палітычных матывах пакінуць Беларусь, меркавалі, што ўсё беларускае на Беларусі загінула. Але, як я пяр

став у амерыканскіх каледжах і універсітэтах. Таму, як спецыяліст, я можа быць, бачу Беларусь зусім іншым вачыма, чым беларусы з літаратурных, мастацкіх колаў нашай эміграцыі.

— А ці ездзілі вы ў сваю Азярыну? Якое засталося ўражанне?

— Цяжкое. Дарэчы, у мінулы свой прыезд у 1988 годзе, калі я быў у Мінску з амерыканскай выстаўкай, мне было адмоўлена ў магчымасці пабываць у роднай вёсцы. Ну, а ў гэты раз праблем не было. Прыехаў і ў Азярыну, паглядзеў, як жыўць людзі, і страх мяне ўзяў, у якім заняпадзе ўсё. У вёсцы ў нас была вялікая хата — дык цяперка ў ёй школа. Другую хату, дзе размяшчалася малаверня, — развалілі, штотда будоўляюць, а трэцяя хата малая была — у ёй майго брата жыў. Става яна, як памятка, сярэд лесу, а любі малым гуляць там. Снеду не засталася. Усе хаткі ў вёсцы пагіблі, усю прагу мураваных дамоў ёсць. У некаторых вокны забітыя, дзверы закладзеныя. Кажуць, што ў іх ніхто не жыў.

Людзі, малалезныя за мяне на 20 год, выглядаюць зусім немалымі, спрадзаванымі. Гэта паказвае, што яны цяжкое жыццё мелі.

Паехаў на рэчку, дзе я некалі малым гуляў. Дно, памятаю, было бачна, вадыра, як жабы ўсплываюць. А шпер там нейка брудная кавяда. Магілі ж дзеда і сваёй дэль адшукваці. Пытаюся ў дэтак, яны пярэбаўлілі — чаму не глядзеці родныя магілы? Тыя кажучы, што быццам баіліся даглядаць магілы «ворагаў народа», бо не

прыемнасці б мелі. Яны ішчы ў страху жыццё, не давяраюць перамянам. Я з гонарам раскажыце пэцкам, што Беларусь сваё пасольства ў Амерыцы ўжо мае. А яны мне адно: «Васілька, а мы ж не ведаем». Нічога не ведаюць гэтыя няшчасныя, забітыя людзі. Нават тое, што жыццё ў вельміспэцыйнай для здароўя зоне, у якую ператварылася Палессе пачынае Чарнобыля.

— Скажыце, а як склаўся лёс вашай сям'і ў эміграцыі?

— Нам было вельмі цяжка ў Німеччыне. Дзякуй Богу, што не трапілі ў канцэнтрацыйныя лагёры. Некаторых беларусаў спасціг такі лёс. Пра гэта, да

рэчы, зусім не пісалася ў нас. Я і мая сястра ледзь не памерлі з голаду. Каб атрымаць пайку хлеба, супу, я мусіў працаваць ад 6—7 гадзін раініцы і да вечара. Немцы лічылі нас рабамі — ставіліся горш, чым да сабак. Калі прыйшлі амерыканцы, яны выратавалі нас. У Амерыцы я і мае сваіх ідэяві адуючыю. Амерыка шмат чаго дала нам. Яна дала нам мажлівасць ісці ўперад, як розум дыктуюць, і асвету адабчыць. І работу па душы. Мы гэты шанскі скарысталі: маем свае будынкі, хаты, грошы, цэрквы. Ніхто нам не перашкаджаў, навадвар, стараліся зразумець нашы цяжасці. Мы сталі моцна на ногі, дзеці ўсе мае чатыры дачкі — атрымалі добрую адукацыю, скончылі ўніверсітэты.

Сярод эмігрантаў беларусаў менш, чым рускіх, паліякаў, украінцаў. Але нашы малодшыя людзі больш, чым яны, імкнучыся здабываць асвету. У палітычных сферах беларусы не такі моцныя. Нашы людзі некалі вучыліся на ахтараў, інжынераў, такіх прафесіі адабчыць. Але памаленьку і да палітыкі далучаюцца.

Жывучы ў амерыканскім грамадстве, я стаў амерыканцам: працую ў амерыканскіх палітычных структурах, кажу жа да рэспубліканскай партыі, з'яўляюся кіруючым Беларуска-амерыканскай федэрацыі, япер, прада, не так актыўна працую, як раней. Бо заняўся праблемамі амерыканска-беларускай эканамічнай лучнасці.

— Як жа вам удалося захаваць сваю беларускасць у Амерыцы?

— Пасля вайны мая сям'я жыла ў польскім лагэры, я там хаваў у польскую школу, пазней выехалі ў беларускі лагэр, там пачаў займацца ў беларускай пачатковай школе. Ну і далей перайшоў у беларускую гімназію ў Міхельсдорфе. Менавіта гэта гімназія паставіла на ногі беларускую эміграцыю. Тыя людзі, што выкладалі там, — былі самаахайнымі беларусамі. Яны перадалі сваім вучням усю сваю любовь да Беларусі, далі веды па гісторыі, літаратуры, геаграфіі, выхавалі паўчыцца годнасці і нацыянальнай самасвядомасці. Чыталі з захапленнем Купала, «Горую зямлі» Коласа, Багдановіча. З намі займаліся такія выдатныя асобы, як Наталія і Алксандр Орскі, пазт Арсеўскае, дзядзька Мікеніч, брат Коласа, спадары Муха і Акаловіч. Асабліва ўдзячнасць у душы я захаваў да Наталіі Орскі, якая была не толькі выдатным знаўцам роднай мовы і літаратуры, але і педагогам. Акрамя ўсёго, яна вяла ў нас драматычную студыю. Усё гэта пакінула ў юнай душы вельмі глыбокі след.

Такім чынам, як вы бачыце, я застаўся ў душы беларусам, хаця і лічу сябе амерыканцам. Разумею, ад сваёй душы няможна пазбавіцца.

Алія ў мяне ёсць мар: каб можна было мець падвоенае грамадзянства, я б узяў беларускі папарт. І гарнуся б тым, што ў беларускі грамадзянін, таксама як і тым, што амерыканец. Калі таеко дзяржава і будзе такі закон, гэта станеца як комін над хатаю.

Гутарыў Таццяна АНТОНАВА.

ПУНКТ ПОГЛЯДУ

Дачная дилема: агуркі ці адпачынак?

Калі шубеш па шавы або едзе ў электрычку, нельга не заўважыць адметныя рысы навакольнага пейзажу: то тут, то там кідаюцца ў вочы савей навізна і стракатася свавольства пасёлкі. Ярыя фарбы, якімі ў сонечных промнях пераляваюцца аргіментальныя пабудовы, робяць іх прыбамі і замалёўкамі.

Чытач, напэўна, здагадаецца, што гаворка ідзе пра садаводчыя таварыствы, якія звычайна называюцца дачамі. У апошні час яны растуць, як грыбы пасля цёлага дажджу. Лічым надаўна на адрэзках чужацкай шэрашкі толькі калоні, а мінае час — і глядзіць, як з замлі, вырастаюць раскошныя дахы і трохпалыя катэджы. Кожны з іх зроблены з густым, выдумным і фантазіяй, і хоць чым да адрэзанага ад іншых. Калі пачыналіся садава-агародныя таварыствы, то мелася на ўвазе стварэнне гарадзянам умоваў для здаровага і карыснага адпачынку, дачуцы іх да прыроды. Таму і адрэзанае пад індывідуальныя ўчасткі толькі зямлі, кожны для гэтага патрабавалася — не больш чатырох сотак. Устанавіліся абмежаванні на будаванні ў іх тэрыторыі. Лічылася: калі што і буд

